

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Boekbespreking van: De uitbreiding van Schiphol

Leemans, A.F.

Citation

Leemans, A. F. (1978). Boekbespreking van: De uitbreiding van Schiphol. *Acta Politica*, 13: 1978(3), 383-385. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3451909>

Version: Publisher's Version
License: [Leiden University Non-exclusive license](#)
Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3451909>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

- , *N-person game theory*, Ann Arbor, University of Michigan press, 1970
- , *Game theory as a theory of conflict resolution*, D. Reidel, Dordrecht-Holland/Boston-U.S.A., 1974
- W. E. Saris, I. N. Saris-Gallhofer, L'application d'un modèle de décision à des données historiques, in *Revue Française de Science Politique*, deel XXV, nr. 3, juni 1975, p. 473 e.v.
- I. I. Gallhofer, Coders' reliability in the study of decision making concepts; replications in time and across topics, in *Methoden en Data Nieuwsletter*, februari 1978.
- S. Siegel, A. Siegel, J. McMichael-Andrews, *Choice, strategy and utility*. McGraw-Hill, 1964
- D. Wendt, Ch. Vlek, *Utility, probability and human decision making*, D. Reidel, Dordrecht, 1975

Rectificatie

De recensie van M. P. C. M. van Schendelen en H. T. J. F. van Maarseveen, *Proces van wetgeving; een onderzoek naar de snelheid van wetgeving in Nederland (1961-1970)* en van M. P. C. M. van Schendelen, *Terugtrek van de wetgever (Acta Politica XIII nr. 2, april 1978, pp. 296-8)* is niet, zoals abusievelijk vermeld staat, van de hand van drs. R. B. Andeweg, maar van drs. G. Visscher.

De redactie van Acta Politica biedt alle betrokkenen voor deze foutieve ondertekening haar versontschuldiging aan.

H. G. de Maar, *De uitbreiding van Schiphol; Hoe de komst van het straalvliegtuig invloed heeft gehad op het bestuur*. Deventer (Kluwer), 1976, XIV + 289 pag., f 50,-

Het is lofwaardig als iemand het op zich neemt een besluitvormingsproces te analyseren tegen de achtergrond van het publiekrechtelijke kader. Te weinig nog is de problematiek van het spanningsveld tussen juridisch kader en besluitvorming systematisch onderzocht. Hierin ligt een belangrijke verdienste van de studie van De Maar over de uitbreiding van Schiphol. Dat de schrijver tot de conclusie komt dat het publiekrechtelijke kader te statisch is om de dynamiek van bijzondere besluitvormingsprocessen te dekken, zal niemand verwonderen. Het is echter nuttig dit aan de hand van een bepaald, in diepte geanalyseerd geval aangetoond te zien; en met name ook, hoe traag in bepaalde gevallen het in leven roepen van aanvullende en effectieve kaders voor besluitvorming tot stand komt.

De schrijver heeft een op zich zelf ook nog weinig onderzocht thema gekozen t.w. de effecten van een nieuwe factor in het besluitvormingsproces, en de spanningen die een nieuwe factor met zich kan brengen voor het functioneren van wettelijke en institutionele kaders. Het gegeven is interessant, maar de lezer wordt niet erg duidelijk gemaakt wat onder een nieuwe factor moet worden verstaan en wat de typische kenmerken daarvan zijn. Moet men daarbij denken aan kwalitatieve en/of kwantitatieve veranderingen denken? aan snelle of ook aan geleidelijke veranderingen? aan feitelijke of ook aan waarde-veranderingen? alleen aan veranderingen die aanzienlijke gevolgen hebben voor het beleid, of ook als dit niet het geval is? Ook geeft de schrijver onvoldoende aan wat de kenmerkende nieuwe elementen van de komst van het straalvliegtuig zijn, en wat de specifieke gevolgen van ieder van deze

kenmerken zijn geweest voor het beleid. Hij legt de nadruk daarbij op de geluidshinder.

Ons inziens heeft de schrijver onvoldoende aangetoond dat bestaande factoren niet even grote problemen voor het wettelijke en institutionele kaders met zich brengen als nieuwe factoren. Men denke bijv. aan het personeelsbeleid en -beheer bij de centrale overheid.

De Maar geeft een zeer interessante beschrijving van het besluitvormingsproces met betrekking tot de uitbreiding van Schiphol over een periode van ongeveer 25 jaar. Als case-studie is deze zeer lezenswaard. De chronologische, documentaire-achtige beschrijving heeft voordelen van overzichtelijkheid uit het oogpunt van inzicht in de historische gang van zaken. Zij geeft evenwel niet voldoende aansluiting voor een brede bestuurskundige analyse. De Maar tracht dit bezwaar te ondervangen door een tweetal elementen van het besluitvormingsproces eruit te lichten, waaraan hij het onderhavige proces toetst n.l. informatie en coördinatie, met in zekere mate communicatie als tussenschakel. Bij deze keuze sluit hij enigszins aan bij bestaande literatuur. Daar hij zich bij zijn analyse met name op proces-elementen heeft gebaseerd is het te betreuren dat hij daarbij niet een derde veelgenoemd proces-element heeft betrokken, te weten collectieve wilsvorming.

Het is vooral op dit punt dat de studie vragen oproept bij en ernstige leemten heeft voor politicologen. Men vraagt zich voortdurend af waarom bepaalde beslissingen worden genomen of waarom deze achterwege blijven; en in feite vooral het laatste. De collectieve wilsvorming en wat de uitkomst daarvan beïnvloedt, blijven veelal verborgen. De machtspositie van de verschillende actoren blijkt hoogstens indirect, en toch wekt de studie het vermoeden dat bepaalde actoren sterke invloed uitoefenden; maar hoe en op grond van welke factoren wordt nauwelijks of niet besproken. Ook had men graag althans enige aanduiding gezien van de doelstellingen van de verschillende voornaamste actoren, en van de redenen voor hun preferentie-structuren. Dit had althans hun stellingname in verschillende fasen van het proces kunnen verklaren zowel als hun pogingen om in bepaalde perioden een sterke invloed uit te oefenen voor een beslissing in een bepaalde richting.

Het verbaast dat De Maar in zijn hoofdstuk over het wettelijke en institutionele kader — waarin hij het gebrek aan flexibiliteit daarvan onderstreept, vrijwel uitsluitend spreekt over de wettelijke regelingen en bevoegdheden, doch met geen woord rept van andere structuren, en met name van coördinatie-structuren. Hier verraadt zich de jurist die het begrip instituties zeer eng interpreteert, en daarmee zelfs in strijd geraakt met de sterke nadruk die hij zelf bij de beschrijving schenkt aan de niet-wettelijke structuren.

De uitmonding van het boek in conclusies en modelvorming is teleurstellend. Weliswaar bevat het interessante hypothesen, deels op het onderzoek gebaseerd, deels louter hypothetisch, met betrekking tot informatie en communicatie en met name t.a.v. de bewuste en onbewuste beperking van informatie- en communicatiestromen door actoren.

Maar van modelvorming in de zin van een systematische schets van een aantal samenhangende elementen en de daartussen bestaande verbanden, is eigenlijk geen sprake. Daarenboven zijn de oplossingen die De Maar geeft voor interdepartementale coördinatie zeer mager en deels een open deur aangezien de door hem aanbevolen ambtelijke coördinatie-commissies ter ondersteuning van de Ministerraad al bestaan in de vorm van top-ambtelijke coördinatie-commissies die als voorporta-

len voor de onderraden van de Ministerraad fungeren.

Tegen de presentatie van het boek moeten bepaalde bezwaren worden aangevoerd. De sterke compactheid met vele pagina's zonder vrijwel enige onderbreking door alinea's maakt lezing bepaald niet gemakkelijk.

A. F. Leemans

J. J. A. Moors en J. Muilwijk, **Steekproeven, een inleiding tot de praktijk**. Agon Elsevier, Amsterdam-Brussel, 1975.

De schrijvers, beiden afkomstig van het CBS maar nu werkzaam bij het universitaire onderwijs, pogen een overzicht te geven van de statistiek die verbonden is met het gebruik van steekproeven voor onderzoekdoeleinden. Zij richten zich daarbij op de gebruikers van steekproefonderzoek en de onderzoekers met enige kennis van de elementaire statistiek. Welk niveau van kennis vereist is, wordt vermeld in het boek zelf. Na een inleidend hoofdstuk komen achtereenvolgens aan de orde: de omschrijving van belangrijke begrippen, de enkelvoudige (simpel random) steekproef, de gelede (gestratificeerde) steekproef, trekking met ongelijke kansen, de tros (cluster)steekproef en de getrapte steekproef. Vervolgens wordt aandacht besteed aan schattingsmethoden en andere methoden waaronder systematische steekproeven, stratificatie achteraf en steekproeven in ruimte en tijd. Dit gedeelte wordt afgesloten met een hoofdstuk over combinaties van methoden. Daarna komt er een aantal hoofdstukken die buiten het eigenlijke onderwerp liggen: niet-steekproeffouten en gang van zaken bij een steekproefonderzoek, al maken de steekproefopzet en de trekking uiteraard wel deel uit van die gang van zaken. Een serie praktijkvoorbeelden sluit het boek af, afgezien van een gedeelte met aanhangsels (bijlagen), waarin naast een uiteenzetting van het gebruik van sigmatekens en een tabel voor de gebruikelijke betrouwbaarheidsintervallen in geval van een normaalverdeling, enkele bewijzen worden aangedragen voor de in de tekst gegeven formules, terwijl nog enkele andere formules worden gegeven.

Dit overzicht duidt al aan dat de schrijvers niet in oppervlakkigheid zijn blijven steken, ondanks het feit dat zij de wiskundige en statistische kennis van hun lezers niet wilden overschatten. Wat betreft de gangbare steekproefopzetten zijn zij dan ook vrij volledig in hun behandeling. Daarover kunnen we verheugd zijn omdat een toegankelijke bron van informatie voor al degenen die met steekproefonderzoek te maken hebben, zonder zichzelf steekproefdeskundige te noemen, moeilijk te vinden was. De toegankelijkheid wordt vooral bevorderd door de vele voorbeelden uit de praktijk die worden gegeven.

De schrijvers pogen in hun uiteenzetting vooral aan te sluiten bij de inleidende statistiek, zoals deze o.a. de meeste studenten in de sociale wetenschappen wordt onderwezen. Daarbij valt echter op dat zij niet inhaken op de kennis omtrent de verschillende meetniveau's van variabelen (nominaal, ordinaal, interval enz.) zoals die in zulk een inleiding wordt bijgebracht. Dat is jammer omdat het onderwerp van het boek daar ten nauwste mee te maken heeft.

Dat de auteurs van het CBS afkomstig zijn verloochent zich niet. Niet alleen vanwege de door hen aangehaalde voorbeelden maar ook door de aandacht van het boek voor een bepaald gebruik van de statistiek. Op blz. 21 heet het: '... in de praktijk gebruikt men steekproeven om onbekende parameters van een populatie zo goed